

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

KRZYSZTOF PIETRASZKIEWICZ

PREZES

RPW/80283/2019 P
Data: 2019-12-03

Warszawa, dn. 26 listopada 2019 r.

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2019 -12- 03
ZAL.	NR

Pan

dr Maciej Taborowski

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Łukasz Lewy Rzecznik

pragnę uprzejmie podziękować za przekazane stanowisko w sprawie związanej z rozstrzygnięciem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczącym przedterminowej spłaty kredytu konsumenckiego.

Należy zauważyć, że poza rozważaniami poświęconymi przyjętemu przez TSUE rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/48/WE, w swoim wystąpieniu zwraca Pan Rzecznik uwagę na fakt otrzymywania sygnałów ze strony konsumentów w zakresie informacji przekazywanych im przez banki co do interpretacji skutków ww. wyroku. Jak wskazano na stronie 2. pisma z dnia 29 października 2019 r., „po ogłoszeniu ww. wyroku konsumenci zaczęli otrzymywać informacje od banków, że orzeczenie to dotyczyło wyłącznie interpretacji przepisów europejskich, a nie polskiej ustawy o kredycie konsumenckim, nadto wiąże ono wyłączenie sądu, który zwrócił się z pytaniem prejudycjalnym, dlatego też nie istnieją uzasadnione podstawy do rozliczenia kosztów kredytu w przypadku jego wcześniejszej spłaty”.

Mając na względzie znaczenie rozstrzygnięcia TSUE w sprawie C-383/18 zarówno dla konsumentów, jak i banków działających na rynku kredytów konsumenckich w oparciu o przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a także ww. zastrzeżenia wskazane w piśmie Pana Rzecznika, pragnę przedstawić następujące stanowisko Związku Banków Polskich, zgodnie z którym:

- 1. przeprowadzona przez TSUE wykładnia przepisów dyrektywy 2008/48/WE potwierdziła dokonanie ich nieprawidłowej implementacji w ustawie o kredycie konsumenckim;**

2. konieczne jest dokonanie nowelizacji przepisów krajowej ustawy, gdyż orzeczenie TSUE nie tworzy nowej normy prawnej i wiąże sąd, który zwrócił się z pytaniem prejudycjalnym oraz wszystkie sądy orzekające następnie w danej sprawie,
3. orzeczenie TSUE nie dało odpowiedzi na wszystkie pytania związane z jego praktycznym wdrożeniem, w szczególności w sprawie sposobu rozliczania przedterminowej spłaty kredytu (wysokości należnego zwrotu).

Nie ulega wątpliwości, że istotą pytania prejudycjalnego jest dokonanie przez TSUE wykładni przepisów prawa wspólnotowego. Wykładnia ta dokonywana jest na wniosek sądu krajowego, jeśli uzna on, że jest ona niezbędna dla wydania wyroku. Orzeczenie TSUE wiąże zatem sąd, który zwrócił się z pytaniem oraz wszystkie kolejne sądy wyższych instancji orzekające w danej sprawie. Trudno doszukiwać się podstawy prawnej dla uznania, że wnioski płynące z orzeczenia TSUE wykraczają poza daną sprawę i wiążą pozostałe sądy orzekające w innych sprawach czy też stanowią quasi-normę prawną i powinny być stosowane powszechnie w obrocie prawnym. W polskim systemie prawa (system kontynentalny – *ius civilis*) odmiennie niż w prawie anglosaskim, orzeczenia sądów nie wywierają skutku prawotwórczego, nie są źródłem prawa. Co więcej, o potrzebie dokonania odpowiednich zmian prawnych wypowiedział się Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 25 stycznia 2019 r. (sygn. akt IV CSK 664/14), który w podobnej sprawie w związku z rozważaniami poświęconymi wyrok TSUE stwierdził, że „*powinnością polskiego ustawodawcy jest dokonanie zmiany przepisów*”.

W związku z powyższym, obecnie na Państwie Polskim ciąży obowiązek dostosowania ustawy o kredycie konsumenckim do wniosków płynących z orzeczenia i w konsekwencji prawidłowego implementowania art. 16 dyrektywy 2008/48/WE poprzez wprowadzenie odpowiednich zmian legislacyjnych.

Zgodnie z ww. przepisem dyrektywy 2008/48/WE, „*konsumant ma prawo w każdym czasie spłacić w całości lub w części swoje zobowiązania wynikające z umowy o kredyt. W takich przypadkach jest on uprawniony do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu, na którą składają się odsetki i koszty przypadające na pozostały okres obowiązywania umowy*”.

TSUE, rozstrzygając w sprawie pytania prejudycjalnego zadanego przez sąd polski, stwierdził, że *artykuł 16 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG należy interpretować w ten sposób, że prawo konsumenta do obniżki całkowitego kosztu kredytu w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu obejmuje wszystkie koszty, które zostały nałożone na konsumenta. Z kolei zgodnie z brzmieniem art. 49 u.k.k., w przypadku spłaty całości kredytu przed terminem określonym w umowie, całkowity koszt kredytu ulega obniżeniu o te koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, chociażby konsument poniósł je przed tą spłatą. Porównanie treści orzeczenia z brzmieniem normy wyrażonej w art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim jednoznacznie*

potwierdza przedstawiane od dawna stanowisko Związku Banków Polskich¹, zgodnie z którym przepis polskiej ustawy odczytywany literalnie nakazuje rozumieć zasadę redukcji kosztów kredytu w przypadku jego przedterminowej spłaty jako obowiązek uwzględnienia w nim jedynie kosztów, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy. Przepis ustawy spod zasady zwrotu konsumentowi kosztów wyłącza (*a contrario*) takie koszty jak prowizja czy opłaty przygotowawcze, gdyż w sposób jednoznaczny odnosi się wyłącznie do kosztów dotyczących okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy.

W tym miejscu warto wskazać, że TSUE pkt 25 wyroku poświęcił analizie porównawczej różnych wersji językowych implementacji art. 16 dyrektywy 2008/48/WE. Rozważania te należy odczytywać jako jednoznaczne opowiedzenie się przez TSUE za potrzebą dokonania odpowiedniej implementacji przepisów dyrektywy. Jak słusznie w pkt 7 wyroku zauważył TSUE, art. 22 dyrektywy stanowi, że *„w zakresie, w jakim niniejsza dyrektywa zawiera zharmonizowane przepisy, państwa członkowskie nie mogą utrzymywać w swoim prawie krajowym ani wprowadzać do niego przepisów odbiegających od tych, które zostały ustanowione w niniejszej dyrektywie”*.

Tym samym Trybunał jednoznacznie potwierdził, że implementacja art. 16 dyrektywy 2008/48/WE była rozbieżna w szeregu państw członkowskich, nie oddawała bowiem literalnej treści przepisu dyrektywy 2008/48/WE (doszło do błędnej implementacji).

Zauważyć należy, że **dotychczasowe postępowanie banków oparte było na literalnej wykładni błędnie implementowanego przepisu (art. 49 u.k.k.), co znajdowało uzasadnienie w zakresie obowiązywania zasady zaufania do państwa oraz zasady pewności prawa.**

Pragnę poinformować, że dostrzegając wnioski płynące z orzeczenia co do konieczności wdrożenia w sposób prawidłowy treści dyrektywy 2008/48/WE, **Związek Banków Polskich zwrócił się do Ministra Finansów z prośbą o zainicjowanie działań zmierzających do podjęcia prac nad nowelizacją ustawy o kredycie konsumenckim.**

Niezależnie od potrzeby znowelizowania art. 49 u.k.k., należy wskazać, że większość banków pomimo zidentyfikowania licznych wątpliwości i problemów z jego praktycznym wdrożeniem, mając na uwadze interes klientów, pozytywnie rozpatruje reklamacje dotyczące rozliczenia przedterminowej spłaty kredytu. Trzeba jednak zauważyć, że z uwagi na różne stany faktyczne, odmienny może być tryb działania w poszczególnych sprawach i w danych bankach. Istotne znaczenie dla sposobu załatwienia takiej sprawy będzie mieć okoliczność, czy kredyt został spłacony przed czy po zapadnięciu orzeczenia TSUE. W przypadku bowiem kredytów już rozliczonych o konieczności złożenia przez zainteresowanych konsumentów odpowiedniej

¹ Stanowisko wyrażone w piśmie ZBP do UOKiK z dnia 2 czerwca 2016 r.

reklamacji do banku wypowiedział się Prezes UOKIK w wydanych po dniu 11 września 2019 r. decyzjach administracyjnych².

Rozpatrując reklamacje klientów, banki napotykają jednak powyższy problem związany ze sposobem obliczenia należnego zwrotu kosztów niezwiązanych z czasem trwania umowy. Orzeczenie TSUE nie dało odpowiedzi na pytanie, w oparciu o jakie metody lub algorytmy banki i inni kredytodawcy powinni zwrot ten obliczyć. Zdaniem Związku Banków Polskich nie można zgodzić się z forsowanym we wspólnym stanowisku Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Rzecznika Finansowego z dnia 16 maja 2016 r. poglądem, że redukcja kosztów ma charakter proporcjonalny i odnosi się wyłącznie **do okresu od dnia faktycznej spłaty kredytu do dnia ostatecznej spłaty określonej w umowie**. Powyższe stanowisko co do proporcjonalnego charakteru redukcji kosztów w odniesieniu do pozostałego okresu kredytowania po pierwsze nie ma prawnie wiążącego charakteru, a po drugie nie znajduje wystarczającego uzasadnienia prawnego i zarazem ekonomicznego.

Pewne wskazówki co do tego jakie przesłanki powinny być brane pod uwagę przy konstruowaniu metodologii obliczeń zwrotów można odczytać z opinii Rzecznika Generalnego i z samego orzeczenia TSUE – mowa przede wszystkim o powiązaniu z czasem oraz przejrzystości rozwiązań. W wyniku intensywnych prac Związku Banków Polskich oraz zrzeszonych banków opracowane zostały propozycje algorytmów uwzględniające powyższe wytyczne, jak i ekonomiczny sens udzielania i funkcjonowania kredytów, które następnie zostały przekazane Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W przygotowanych propozycjach w szczególności zadbano o to, aby były one zrozumiałe i przejrzyste do konsumentów – przykładowo algorytmy opierają się na danych, które konsumenci posiadają lub przewiduje się przekazywanie konsumentom odpowiednich informacji i wyjaśnień, w jaki sposób oblicza się należny zwrot. Obecnie Związek Banków Polskich oczekuje na informację zwrotną co do przebiegu dalszych prac nad tymi rozwiązaniami.

Zważywszy na fakt, że w obszarze zainteresowań Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje ochrona praw konsumentów, pragnę również zasygnalizować problem tzw. kancelarii odszkodowawczych, które wyrok TSUE jednoznacznie traktują jako szansę na wygenerowanie znaczących zysków, kosztem jednak rzeczywistych interesów konsumentów. Działalność kancelarii odszkodowawczych najczęściej polega na skupowaniu wiarytelności za niewielką ich wartość lub reprezentowaniu klientów w sporach z bankami za bardzo wysokie wynagrodzenie (premię za sukces). Zastrzeżenia budzi również sposób reklamowania swoich usług, w których sugeruje się pewność wygrania sprawy lub odzyskanie żądanej kwoty nawet w ciągu 24 godzin.

Podsumowując, zacytowana przez Pana Rzecznika w piśmie z dnia 29 października 2019 r. argumentacja stosowana według konsumentów przez banki jest prawidłowa, a ponadto potwierdza szereg problemów związanych z niewłaściwą implementacją dyrektywy 2008/48/WE. **Banki w sposób prawidłowy opierają swoje działania**

² Na przykład w decyzji nr DOZIK-4/2019 z dnia 19 września 2019 r. wydanej wobec Aasa Polska S.A. z siedzibą w Warszawie

na przepisach prawa polskiego – ustawie, a nie na dyrektywie, która służy harmonizacji prawa unijnego i powinna zostać wdrożona do porządku prawnego każdego z państw członkowskich. Wyrok TSUE nie tworzy nowej normy prawnej i konieczne jest podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do nowelizacji art. 49 u.k.k., o co zabiega Związek Banków Polskich.

Jednocześnie pragnę podkreślić, że Związek Banków Polskich ceni i wnikliwie analizuje opinie i ekspertyzy opracowywane przez Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Forum Konsumentów działające przy Rzeczniku Praw Obywatelskich.

Wyrażam nadzieję, że przedstawione stanowisko Związku Banków Polskich spotka się z akceptacją Pana Rzecznika. Zwracam się również z prośbą o możliwość odbycia spotkania celem dogłębnego przedyskutowania zagadnienia przedterminowej spłaty kredytu w świetle najnowszego wyroku TSUE.

A wyrazem szacunku
L. K.